

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

**TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI
AVUKAT ÖZDEMİR ÖZOK'UN
DANIŞTAY'IN KURULUŞUNUN
141. YILDÖNÖMÖ VE
“İDARİ YARGI GÖNÖ”NDE
YAPTIĞI KONUŞMA**

**10 MAYIS 2009
ANKARA**

**TÜRKİYE
BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI
Av. ÖZDEMİR ÖZOK'UN
DANIŞTAY'IN
141. KURULUŞ YILDÖNÖMÜ
VE
İDARİ YARGI GÖNÜ
KONUŞMASI**

10 MAYIS 2009

Türkiye Barolar Birliği
Oğuzlar Mahallesi
Barış Manço Caddesi, 1366. Sokak No: 3
06520 Balgat - ANKARA
Tel: (312) 292 59 00 (pbx)
Faks: (312) 286 55 65
web: www.barobirlik.org.tr
e-posta: yayin@barobilik.org.tr

Sayfa Tasarımı ve Ofset Hazırlık
Düş Atelyesi (0312.215 70 37)

Baskı
Şen Matbaa
Özveren Sokağı 25/B
Demirtepe-Ankara
(0312. 229 64 54 - 230 54 50)

Sayın Cumhurbaşkanım;

Yargımızın saygın üyeleri, değerli konuklar, yazılı ve görsel basınımızın seçkin temsilcileri “Danıştay’ın 141. Kuruluş Yıldönümü ve İdari Yargı Günü” nedeniyle yapılan toplantıyı onurlandırmanızdan dolayı sizleri saygılarımla selamlıyor; başta Danıştay olmak üzere yurdun dört bir yanında idari yargı görevini özveriyle yürüten yargıç, savcı ve tüm yargı çalışanlarını gönülden kutluyorum.

10 Mayıs 2002 gününden bu yana sizlere bu kürsüden sekizinci kez seslenmenin onurunu, mutluluğunu ve sorumluluğunu yaşamaktayım. Ancak, her yıl hukuk adına, yargı adına, demokrasi adına, insan hakları adına yaptığımız onca tespit ve değerlendirme konunun sorumluları tarafından yeterince algılanmamakta, hatta bunca emeğe ve uğraşa karşın, acımasızca “...anlatılanlarda zerre kadar hukuk sorunu yok, siyaset ve ideoloji

var" denilebilmektedir. Oysa siz saygı değer konuklar çok iyi anımsayacaksınız, bu kürsüden sizlerin hoşgörüsüne sığınarak hep "hukukun üstünlüğü", "hukuk devleti", "yargı bağımsızlığı", "yargıç güvencesi" gibi ülkemiz için yaşamsal önemi olan yargının evrensel ilke ve kavramlarıyla ilgili tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Keşke demokrasinin eksiksiz işlediği, insan haklarının yerleştiği, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti kavramlarının yaşam bulduğu, din gibi toplumun büyük çoğunluğunun bağlı olduğu ortak değerlerin günlük siyaset aracı olarak kullanılmadığı, ülke siyaset ve toplumsal ilişkilerinde tarikat ve cemaat temsilcilerinin, şih ve şeyhlerin etkili olmadığı, siyasilerin söylem ve eylemlerinin örtüştüğü, çağdaş bilimin tartışma konusu yapılmadığı, herkesin sosyal güvenlikten yararlandığı, kimsenin yarınından kuşku ve korku duymadığı, huzur barış ve güvenin hüküm sürdüğü bir Türkiye'de konuşmuş olsaydık da, Avrupa ülkelerindeki meslektaşlarımız gibi sadece mesleğimizin teknik ve uygulama yönlerini dillendirebilseydik. Oysa yaşanan bunca olumsuzluklar karşısında, ülkemizin ve ulusumuzun geleceğine yönelik kimi yaşamsal sorunların zaman zaman kamuoyuyla paylaşılması, hukukçu ve aydın olmamız yanında bizlere yasa ile yüklenmiş ağır bir görev ve sorumluluğun gereğidir.

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

Bu konuşma ile 2005-2009 yıllarını kapsayan ikinci dört yıllık seçim dönemim bitmiş olacaktır. Türkiye Barolar Birliği'nin demokratik yapısı içinde 23-24 Mayıs 2009 tarihinde yapılacak seçimler sonrası sizlere gelecek yıl hangi başkanın hitap edebileceğini bilmek mümkün değildir. Ama yeni başkanımız kim olursa olsun, Türkiye Barolar Birliği'nin kuruluşundan itibaren savunduğu "*hukukun üstünlüğü*", "*sosyal hukuk devleti*", "*laik demokratik cumhuriyet*", "*insan hakları*" ilke ve ideallerinden asla uzaklaşmayacağını kesinlikle söyleyebilirim.

Sayın Cumhurbaşkanım;

İdari yargı; olağanüstü yetkilerle donatılmış yürütme karşısında, sağlıklı bir denge kuran ve bireylerin haksızlığa uğramasını önleyen bir güçtür. Bu anlamda Danıştay ve idare mahkemeleri, idarenin hukuka aykırı eylem ve işlemlerini denetlemek suretiyle idarenin hukuka uygun davranmasını sağlamaktadırlar. Bunun sonucu idari yargı, hukukun üstünlüğüne dayanan, hukuk devleti kavramını soyut bir bilgi ve iddia olmaktan çıkarıp, somut bir gerçek haline dönüştürme yolunda toplumun umudu ve güveni olmuştur.

Çünkü toplumun mutluluğu, hukukun korunması altında özgür, adil ve eşit yaşama hakkından kaynaklanır.

Tarihi oluşumunda idari yargıdan söz edilebilmesi için, “*hukuk devleti*” anlayışının ortaya çıkması gerekmiştir. Bir diğer ifade ile idari yargının ortaya çıkışı, “*hukuk devleti*” kavramının ortaya çıkışı ile koşuttur. Sadece halkın hukuka uymak zorunda olduğu, devletin böyle bir yükümlülüğünün bulunmadığı “*polis devleti*” anlayışında, idari yargı ve hatta bir idare hukuku söz konusu değildir. İdari yargıdan söz edilebilmesi için, erklerin ayrılığı ilkesinin ve idarenin de hukuk kuralları ile bağlı olması gerektiği, yani “*hukuk devleti*” anlayışının ortaya çıkmasını beklemek gerekmiştir. Gerçi, idari yargının yargısallaşma süreci, Fransa’da 1800’lerin başına, Türkiye’de 1868 yılına kadar geriye götürülebilirse de, idari yargı alanında gerçek yargısallaşma, idari yargı kararlarının (yani *Consül d’etat* yahut da *Şura-yı Devlet*) yürütmenin onayına tabi olmaktan çıkartıldığı tarihlerden başlar. Bu, Fransa için 1872, Türkiye için 1925 (fiili faaliyet 1927)’dir. Yani Türkiye’de idari yargı, ancak Cumhuriyet sonrası gerçek bir yargı organı hüviyetine kavuşabilmiştir. Hatta bu dönemde de, 1934 yılına kadar yasama organının vesayetinde geçirilmiş bir süre söz konusudur.

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

İdarenin bütün eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu Anayasa'nın 125. maddesinde vurgulanarak, hukuk devletinin olmazsa olmaz koşullarından biri güvence altına alınmak istenmiştir. Buna karşın aynı maddenin değişik fıkraları ile değişik maddelerde bu temel ilkeye sınırlamalar getirilmesi erkler ayrılığı ilkesi ile hukuk devleti ilkesine aykırılık oluşturmaktadır.

Anayasa'daki sınırlamalar yanında idari yargılama usulünün temelini oluşturan ilkeler açısından özellikle yürütmenin durdurulması kurumuna getirilen ağır koşullar nedeniyle de, hızlı, keyfi ve hukuka aykırı hareket etmeyi alışkanlık haline getiren idareler lehine, yargı yetkisinin kullanılmasını sınırlayan aleyhe düzenlemeler getirilmiş bulunmaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanım,

İdari yargı bir bakıma yürütme erkini elinde bulunduran siyasal iktidarlar için büyük bir güvence sağlamaktadır. Yürütme ve idarenin hukuk dışı eylem ve işlemlerini denetleyerek onların hukuka uygun biçimde görevlerini yapmalarını sağlayacak ve idarenin hukuk içinde kalmasına yardımcı olacaktır. Bu suretle hukuka duyarlı bir siyasal iktidarın güvenilir yol göstericisi olarak kabul edilmelidir.

ÖZDEMİR ÖZOK

Daha önce yapmış olduğumuz konuşmalarda da ısrarla vurguladığımız gibi, idari yargıyı zayıflatan ve böylece yönetimin yargısal denetimini engelleyen veya geciktiren bu ve benzeri olumsuzluklar hızla giderilerek, yurttaşın güçlü, etkin ve her türlü imkana sahip idare karşısında, hak arama özgürlüğünün önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır.

“Yargı bağımsızlığı”, hukuk devleti için olmazsa olmaz bir şarttır. Ancak bu, Anayasa yargısı ya da idari yargı gibi, muhatabı doğrudan devlet organları olan yargı organları bakımından çok daha önemlidir. Bağımsızlığı tam olarak sağlanmış bir idari yargının varlığı, hukuk devleti ilkesi açısından en temel zorunluluktur. Çünkü idari yargı, yurttaşın idarenin hukuk dışı işlem ve eylemlerine (hatta kusursuz sorumlulukta olduğu gibi, hukuka uygun idari eylemler sonucu gördüğü zararlarına) karşı sığınabileceği yegane merciidir.

Yürütmenin aktif unsuru olan idare, yurttaşların hayatının her anında onunla muhatap olan büyük gücün, kamu kudretinin adıdır. Bu güç hukukla bağlı olmadığı zaman, ne yapacağı belli olmaz ama olumsuz şeyler yapabileceği açıktır. Tarihteki antidemokratik rejimlerin kaynağında, erklerin tek elde toplanmasından doğan kudret tekelinin olduğunu unutmamak gerekmektedir.

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

Bu durum sadece baskıcı kral ve diktatörlere özgü de değildir. Bir elde toplanan ve kabına sımayan sınırsız güç, her koşulda insan hak ve özgürlüklerinin yanı sıra demokrasinin de en büyük düşmanıdır.

Demokrasilerde de çoğunluk, denetimsiz ve rakipsiz bir kuvvet durumuna gelirse, aynı sonuç ortaya çıkar, zorbalık ve baskı politikaları güncellenir. Bir Fransız özdeyişinde anlamlı bir biçimde ifade edildiği gibi *"yetkiler kötüye kullanılmadıktan sonra ne işe yararlar ki?"*

Bu olumsuz olasılıkların ortadan kalkmasının çaresi bağımsız yargı ve onun sağlayacağı yargı denetimi olarak ortaya çıkmaktadır. O halde, bağımsız bir idari yargının varlığı, yurttaşların hukuk güvenliği için yaşamsal bir öneme sahiptir. Bu, o kadar önemlidir ki, bazı hukukçular, hukuk devletinden sadece *bağımsız bir idari yargının varlığını anlamak* gerektiğini söyleyebilmişlerdir. O halde, bütün yargıda olduğu gibi, ama ondan çok daha önemli olarak, idari yargının da birinci sorunu, yargı bağımsızlığının tam olarak sağlanmasıdır.

Maalesef, Türkiye'de yargı bağımsızlığının yeterince sağlanamamış olması, son derece ciddi bir sorun olmaya devam etmektedir. Ufukta da, bu sorunun çözümüne dair bir ışık görülme-

ÖZDEMİR ÖZOK

mektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Başkanı kuruluş yıl dönümü konuşmasında bu durumu "...bitmeyen bir senfoniye dönüşmüştür..." demek suretiyle özetlemiştir. Siyasal iktidarlar ortaya koydukları her teşebbüslerinde, bu sorunu değil çözmek, daha da ağırlaştırmak niyetinde olduklarını ortaya koymuşlardır. Bunu, son olarak 2007 yılında Türkiye'nin gündemine taşıdıkları meşhur "*sivil anayasa*" taslağında açıkça görmekteyiz. Daha sonra, 2008 yılında hiçbir yargı ya da meslek kurumunun görüşü alınmadan bir sabah aniden Avrupa Birliği makamlarına sundukları "*Yargı Reformu Stratejisi Belgesi Taslağı*"ndan da anlaşılmaktadır.

İdari yargının tepesinde bulunan Danıştay'daki dosya artışı ve iş yükü adil, sağlıklı ve gecikmeksizin yargılamanın gerçekleştirilmesi yanı sıra yüksek mahkeme olmasının gereklerine uygun düzeye çekilmesini sağlayacak ivedi önemlerin alınması ve gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasını zorunluluk haline getirmiştir. Bu bağlamda idari yapımızın ve hukuk devletinin gereklerine uygun bir idari yargı sisteminin yaşama geçirilebilmesi için, başta anayasa olmak üzere, idari yargı sistemimizi oluşturan yasalarda gereken değişiklikler süratle yaşama geçirilmelidir.

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

Bilindiği gibi idari yargı sistemimiz, 1982 yılında yürürlüğe giren, 2575 sayılı Danıştay Kanunu, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ile yeniden yapılandırılmıştır.

Önceleri, kısmi bir rahatlama getiren bu düzenlemeler, idare mahkemelerinin yurdun çeşitli yerlerinde görev yapması, bunun sonucu yurttaşların daha çabuk ve daha kolay hak arama olanaklarını elde etmesi, tüm bunların yanı sıra idarenin yurttaşlarla olan ilişkilerinde uzlaşmadan çok ihtilafı tercih etmesi, yurttaş-devlet ilişkilerinde kamu çalışanlarıyla ilgili imar düzenlemeleriyle ilgili ve vergi hukukuyla ilgili yeterli ve ayrıntılı yasal düzenlemelerin bulunmaması tabi hepsinden önemlisi “*genel bir idari usul yasasının*” çıkarılamamış olması, Danıştay’ın 1982 öncesi yapıya dönmesine neden olmuştur. Geline nokta da köklü ve kalıcı çözümler yerine dava dairesi ve üye sayısı artırılması ve zaman, zaman idari yargı yasalarında değişiklik yapılması gibi geçici önlemler alınmıştır. Nitekim “*2575 sayılı Danıştay Kanununda, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunda ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına*

ÖZDEMİR ÖZOK

Dair Kanun Tasarısı Taslağı” gündemdedir. Oysa daha önce yapıp olumlu sonuç alınamayan yasa değişiklikleri yerine “*genel idari usul yasası*” başta olmak üzere idari yargıyı oluşturan tüm yasal mevzuatın, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti ilkeleri de dikkate alınarak, ülkemizin gelişen ve değişen koşullarına uygun bir biçimde yeni baştan düzenlenmesi çok daha yararlı sonuçlar verecektir.

Sayın Cumhurbaşkanım;

Ülkemizde idari eylem ve işlemlerin çoğu kez hukuka aykırı bir biçimde düzenlenmesinin ve büyük bir kısmının yurttaşlar tarafından idari yargıya taşınmasının temel nedenlerinden birisi “...*memur dokunulmazlığı*...” olarak da tanımlayabileceğimiz idarenin ajanı durumunda olan devlet memurlarının haksız ve hukuk dışı işlem ve eylemlerinden dolayı doğrudan sorumlu olmamalarından kaynaklanmaktadır. Anayasa’nın 125/5. maddesi hükmüne paralel olarak, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 13. maddesinde “...*kişiler kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak, uğradıkları zararlardan ötürü, bu görevleri yerine getiren personel aleyhine değil, ilgili kurum aleyhine dava açarlar*...” hükmü karşısında birçok kamu görevlisi tesis ettiği işlem ve eylemlerde özensiz

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

ve hukuka aykırı davranmaktadırlar. Aynı şekilde tesis edilen işlem ve eylemlerin suç teşkil etmesi halinde, Anayasa'nın 129/6. maddesi hükmüne göre "...kamu görevlileri hakkında ceza kovuşturması açılması belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine tabidir..." tüm bu koruma hükümleri kimi kamu görevlilerinin sorumsuz davranmalarına neden olabilmektedir.

İdari yargı bugün kimi nedenlerle etkin ve yaygın yargısal denetim gerçekleştirememekte, yeterince hızlı çalışmamaktadır.

İdari yargının sorunlarını, yargı dışından kaynaklanan sorunlar ve yapısal sorunlar şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Fakat sorunların genellikle idari yargı içi yapısal sorunlar olmanın çok, yargı dışından kaynaklanan problemlere ilişkin olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, idari yargının karşılaştığı en büyük sorun, muhatabı olduğu idarenin hukuka uymama yönünde her geçen gün artan kararlılığı olarak karşımıza çıkmaktadır.

1. İdari Yargının, Kendisinden Kaynaklanmayan Sorunları (Çevresel Sorunlar)

a. İdarenin hukuka uymama kararlılığı içinde olması: İdari yargının önündeki en büyük sorun budur. Bir yargı organından, uyuşmazlıları makul sürede ve elbette ki isabetle çözmek suretiyle

ÖZDEMİR ÖZOK

etkili ve verimli çalışması beklenir. Bunun için de en temel sorun, yargıçlara ve mahkemelere düşen iş yüküdür. İdari yargının işi, vatandaşla idare arasındaki uyuşmazlıkları çözmekten ibarettir. Aslında idare, hep hukuka ve hakkaniyete uygun hareket etse, teorik olarak idari yargının iş yükü son derece azalacaktır. Uyuşmazlıkları sıfıra indirmek elbette ki mümkün değildir; ama bunun çok ciddi oranlarda azaltılması mümkündür. Ancak, gerçek durum bunun tam tersidir:

İdarenin eylem ve işlemlerinde hukuka uygun hareket etmediğinin en belirgin örneği Maliye Bakanlığı'nın vergi mükellefleriyle olan yargılama istatistikleridir. Yargıya intikal eden uyuşmazlıklar içinde, ilk dört sırayı oluşturan uyuşmazlıkların vergi mahkemelerindeki idare aleyhine sonuçlanma oranları -Takdir komisyonu kararları % 90, Vergi denetmeni raporları % 77, Yaygın yoğun vergi denetimiyle ilgili tutanaklar % 83, Bakanlıkça yayımlanan genel tebliğlerde % 91, ödeme emirlerinde ise % 95 oranında mükellef lehine sonuçlanmıştır.

Bu başvuruları ayrı ayrı incelediğimizde Danıştay'da vergi ihtilaflarıyla ilgili toplam başvuruların % 80'ini vergi idaresi yapmakta, % 20'sini mükellef yapmaktadır. Danıştay'a yapılan bu toplam temyiz başvurusunun % 77'si vergi

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

mükellefi lehine, % 23'ü vergi idaresi lehine sonuçlanmaktadır.

Aynı şekilde, Danıştay'da temyiz edilen gelir vergisi uyuşmazlıklarında temyiz başvurusunda bulunanların oranı % 79 vergi idaresi, % 25 vergi mükellefi, Danıştay'a yapılan bu başvuruların sonuçları; % 75 mükellef lehine, % 25 vergi idaresi lehine sonuçlanmaktadır.

Yine Danıştay'da temyiz edilen kurumlar vergisi uyuşmazlıklarında temyiz başvurusunda bulunanların oranı % 84 vergi idaresi, % 16 vergi mükellefi, Danıştay'da temyiz edilen kurumlar vergisi uyuŐmazlıklarının sonuçları ise % 84 mükellef lehine, % 16 vergi idaresi lehine sonuçlanmaktadır.

Vergi idaresinin temyiz ettiği davaların toplam sonucu ise % 88 mükellef lehine, % 12 vergi idaresi lehine olarak sonuçlanmaktadır. Bu tablo sağlıklı bir hukuk devletinde yaŐanması mümkün olmayan ve idarenin vatandaşları dava açma zorunda bırakan hukuka aykırı eylem ve işlemlerde bulunduğunu gösteren çok çarpıcı bir sonuçtur.

İdari yargıda bu özensizlikler nedeniyle uyuşmazlıklar sürekli artmaktadır. Ancak bu artış, idari yargıda genel görevli mahkeme olan idare mahkemeleri esas alındığında, son on yılda ka-

ÖZDEMİR ÖZOK

baca şöyle bir seyir izlemektedir. Açılan ortalama dava sayısı, 1998 ila 2002 yılları arasındaki ilk beş yılda; 53.000 den 80.000'e çıkmış; 2003 ila 2007 yılları arasındaki beş yıllık dönemde ise, bu sayı sürekli artarak, 2007 yılında 145.000'e dayanmıştır. Yani, dava sayısı her yıl sürekli artmaktadır. Ama bu artış, 1998'e göre beş yıl sonra % 50 iken, 2003'e göre beş yıl sonra yani 2007 de % 80'e ulaşmıştır.

Her yılki davaların yaklaşık üçte biri, ertesi yıla devretmektedir. Bir de temyiz sonucu bozulan dosyalar eklendiğinde, dosya sayıları çok büyük rakamlara ulaşmaktadır. Böylece, aynı dönemin ilk beş yılında (1998-2002), toplam dosya sayısı 91.000'den 125.000'e yükselmiş iken, devam eden beş yıllık dönemde, katlanarak artmış, 2003 yılında 142.000, 2004 yılında 187.000, 2005 yılında 221.000 ve nihayet 2006 yılında 274.000'e ulaşarak rekor kırmıştır. Bu rakam, 2007 yılında 19.000 azalarak 255.000'e gerilemiştir.

Görüldüğü üzere, idari yargı, kendi bünyesine göre oldukça ağır bir dava yükü altındadır. Bu yükün, sürekli yeni mahkemeler açılması ve yeni hâkimler alınması ile giderilmesi akılcı bir yol değildir. İdari yargıdaki dava sayısı, idarenin hukuku çiğnemedeki kararlılığının göstergesi sayılmaktadır. Yani bu durum, hukuk devleti adına

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

övnülecek değil, üzerinde ciddi ciddi düşünülecek bir durumdur. Bu davaların %40'ını aşkının idareye karşı kendi personeli tarafından açılan davalar olması, daha da düşündürücüdür. Yani, sırf 2007 yılında 57.000 memur, idareye karşı dava açmıştır. İdare hukuka uymaya karar verdiği zaman, dava sayıları artmayacak, hatta azalacaktır. Özetle, idari yargıyı etkin kılmamanın yolu, idarenin hukuka uymayı benimsemesinden geçmektedir. Aksi takdirde bu sorunun gerçek bir çözümü yoktur.

b. Mahkeme kararlarının gereği gibi uygulanmaması: İdarenin, mahkeme kararlarını gereği gibi ve gerekçesini gözeterek uygulamaktan kaçınmaması gerekmektedir. Ama uygulamada durum bunun tam tersi olmaktadır.

Mahkeme kararlarının gereği gibi uygulanması, idare tarafından hem kararın sonucunun, hem de gerekçelerinin dikkate alınması anlamına gelmektedir. Hatta idare, istikrar kazanmış kararları da aynı şekilde işlemlerinde göz önünde bulundurmalı, uygulamalıdır. Aksi durum, yargının etkinliğinin ve giderek yargıya güvenin azalması demektir ki, bir hukuk devletinde bunun kabulü mümkün değildir.

Bunun sağlanması için, her koşulda yetkililer hakkında daha süratli ve daha basit usullerle ceza

ÖZDEMİR ÖZOK

davası açılabilmesine olanak sağlayacak düzenleme yapılmalıdır. Hatta bu konuda doğrudan C. Savcılarını yetkili kılınmalıdır. Yargı kararlarını bakanların emri ve bilgisi altında uygulamayan görevliler hakkında soruşturma izni verilmediği sık yaşanan olaylar olarak kamuoyuna yansımaktadır. Özellikle siyasi nedenlerle, yerine getirilmeyen kararlardan dolayı bazı yetkililerin açıkça korunduğu konusunda kamuoyunda oluşan izlenimin, yargının etkinliği açısından mutlaka giderilmesi gerektiğini, altını çizerek söylemeliyiz.

Son yıllarda, yasama ile yürütme erklerinin eylemsel olarak tek elde toplanmış olmasının bir sonucu olarak “*yasama yetkisi kullanılarak*” mahkeme kararları uygulanmaz hale getirilmektedir.

Buna en çarpıcı örnek; Avukatlık Kanunu’nun 168. maddesi gereği Türkiye Barolar Birliği’nin Adalet Bakanlığı’yla birlikte her yıl için yeniden düzenlediği *Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi*’nin vergi mahkemelerindeki vekalet ücretinin asıl olarak maktu, sınırlı olarak da nispi belirlenmesine ilişkin hükmünü Danıştay 8. Dairesi’nin 23.1.2008 gün ve 2007/1110 E,2008/332 K sayılı kararı ile avukatlar lehine iptal etmiştir. İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 28. maddesinin idari yargı kararlarının 30 gün içinde yerine getirilmesine ilişkin emri uyarınca *Avukatlık Ücret Tarifesi*’nde

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

vergi davalarında nispi vekalet ücreti düzenlemesi yapılmıştır.

Söz konusu iptal kararı temyiz edilmesi nedeni ile halen Danıştay İdari Dava Daireleri'nin Genel Kurulu incelemesinde olup yargılama sürmektedir.

Maliye Bakanlığı, nispi olarak düzenlenmesi nedeniyle vergi uyuşmazlıklarında vekalet ücretlerinin çok yüksek miktarlara ulaşacağını ileri sürerek tekrar maktu vekâlet ücretine dönülmesini ısrarla talep etmiş ancak bu talep idari yargılama usulü yasasının açık hükmü ve halen Danıştay incelemesinde olan konu hakkında idari yargının yetkisini aşacak bir düzenleme yapılması olanağı bulunamamıştır.

Bu kararımız Maliye Bakanlığı yetkililerine iletilince bakanlık yargı yetkisini bir biçimde dolanmak amacıyla Anayasa'nın 138. maddesini de dikkate almadan, halen TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nun gündeminde olan Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı'na bir madde ekleyerek "*...doğan her türlü davalarda, duruşmasız ise 390 TL duruşmalı ise 550 TL azami maktu avukatlık ücretine hükmedilir*" biçiminde bir düzenleme yapmak arayışı içine girmiştir. Bu girişim erkler ayrılığının içselleştirilmemiş olduğu yanında yasama ile yü-

ÖZDEMİR ÖZOK

rütmenin yargı erkine karşı birlikteliğinin somut bir göstergesidir.

c. Genel İdari Usul Kanunu Bulunmaması: Kamu yetkisi kullanan organların çalışma usulleri önceden belirli ve saydam olmak durumundadır. İdarenin, bazı işlemlerde takip edeceği usuller bellidir: Kamulaştırma, ihale işleri vs. Ama genel bir idari usul kanunu yıllardır çıkartılamamıştır. İdarenin karar sürecinde nasıl davranması gerektiğinin standart kurallara bağlanması yanında, yönetilenlerin de ittihaz edilecek işlemler hakkında önceden bilgi sahibi olmasının getirilmesiyle, çıkacak uyuşmazlıkların yargı önüne gelmeden büyük oranda çözümlenmesine olanak sağlanmalıdır. Bu sürecin çalışmaması önemli bir noksanlıktır.

Kanunun çıkartılması, belki ilk başta dava sayılarında bir artışa yol açabilirse de, orta vadede hem yurttaşların hukuksal güvenliği, hem de mahkemelerin denetim yaparken daha objektif ölçütlere sahip olabilmelerini sağlayacak ve iş yükünün de azalmasına sebep olacaktır. Ayrıca, taslak şekline göre, bu kanunla, idareye belli konularda sulh olma ve sulh olduğu konularda ödeme yapma yetkisi de tanınmaktadır. Bu ise, uyuşmazlıkların yargı önüne gelmeden çözümünü sağlayabilir. Böylece, hem mahkemelerin iş yükü

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

azalmış, hem de yurttaşların mağduriyetleri daha hızlı giderilmiş olabilir.

2. İdari Yargının Yapısal Sorunları

a. İdari Yargıçların Kaynağı: Yeterli hukuk formasyonu almamış olanların idari yargıç olabilmelerinin sakıncaları her idari yargı gününde özellikle vurguladığımız bir konu olmasına rağmen konu güncelliğini korumaya devam etmektedir.

Danıştay'a idari yargı ve savcılarının dışından kamu yöneticilerinden atama yapılması yönteminden de vaz geçilmesi gerektiğine inanmaktayız.

b. İlk İnceleme Konularının Anlaşılabilir ve Basit Hale Getirilmesi: İstatistikler incelendiğinde, idari yargıda ortalama davaların dörtte birinin, ilk inceleme konularından biri nedeniyle reddildiği görülmektedir. Bu, oldukça yüksek bir orandır ve bu noktada bir sorun olduğu açıktır. Üstelik ilk inceleme konularından ret, bazen yıllar sonra, davanın temyiz ya da karar düzeltme aşamasında dahi gerçekleşebilmektedir. Örneğin, *"kesin ve yürütülmesi gerekli işlem olma"* zaman zaman son derece dar yorumlanıp, aslında idari işle-

ÖZDEMİR ÖZOK

min denetim dışı kalmasına yol açılabilmektedir. Aynı şekilde, “*idari başvuru yollarının tüketilmemesi*” konusu da, özellikle idari başvurular için dava açma süresinden daha kısa süreler tanınmış olması durumunda hak arama özgürlüğünü engelleyecek şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Özellikle tam yargı davalarında idareye başvuru şartının aranması, yasal imkansızlık dolayısıyla şu anda hiç de işlevsel değildir. Çünkü idarenin, yerel idareler hariç, böyle bir başvuruyu değerlendirecek ne yetkisi, ne de buna ilişkin bir bütçesi vardır. İdare, önce kendi içinde bu konularda yetkili kılındıktan sonra böyle bir başvurunun anlamı olabilir. Hatta bu durumda, uyuşmazlıkların yargı organı önüne gelmeden çözülmesi de sağlanmış olabilir ki, anılan usul kuralının amacı da zaten budur.

İdare ve vergi mahkemeleri arasında görev uyuşmazlığı çıktığında, vergi mahkemelerinde dava açma süresinin daha kısa olması nedeniyle, idare mahkemesinde dava açılmış ve daha sonra vergi mahkemesi görevli görülmüşse, yine hak kaybına yol açılabilmektedir. Örneğin burada, sürelerin eşitlenmesi bir seçenek olarak düşünülebilir.

Özetle, idari yargıda ilk inceleme konuları aşaması, oldukça sorunlu bir aşama olarak gö-

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

zükmemektedir; bu konunun İdari Yargılama Usul Kanunu'nda yapılacak değişiklikte üzerinde önemle durulması gerekmektedir. Bir davanın, ilerleyen aşamalarda ilk inceleme konuları bakımından reddedilebilmesi için, ilk inceleme sırasında anlaşılamayan bir durumun varlığı gibi bir şartın getirilmesi mümkündür. Bu noktada, idari yargıçlara da büyük görev düşmektedir: Yargı yerleri, bir davayı ilk inceleme konuları bakımından incelerken, buradaki her yasal düzenlemenin, sonucu itibariyle hak arama hürriyetine bir kısıtlama getirdiğini gözden uzak tutmamalı, ilk inceleme konularının sınırlayıcı yönlerini mümkün olduğunca dar yorumlamalıdır.

c. Bölge idare mahkemelerine itiraz yoluyla gelen konuların artırılması, Danıştay'da ilk derecede bakılan davaların mümkün olduğunca azaltılması, iş yükünün yargı örgütü içerisinde dengeli dağıtımını sağlayacağı için, davaların süresinin de kısalmasına hizmet edecektir. İstinaf mahkemelerinin yararları ve zararlarının tartışılması bir yana bırakıldığında, Bölge İdare Mahkemeleri'nin kolaylıkla istinaf mahkemelerine çevrilebilmesi mümkün olduğundan, İdari yargıda İstinaf Mahkemeleri sistemine geçilebilmesinin adli yargıya göre çok daha kolay olacağı düşünülmektedir.

d. İdari Yargılama Usul Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı: Uzunca süredir hazırlıkları sürmüş olan bu konunun, güncellenmek suretiyle son şekli verildikten sonra TBMM'ye gönderilmesi sağlanmalıdır. Böylece, idari yargılama usulünün uygulamada aksayan yönleri giderilmiş ve yurttaşların idare karşısında haklarını daha kolay ve etkili şekilde aramaları sağlanarak, hukuk devleti idealine katkıda bulunulmuş olacaktır. İdari yargılama usulü kanununda değişiklik yapılması, idari yargılama usulünü doğrudan ilgilendiren kamu hukuku alanındaki yasal ve anayasal değişiklikler nedeniyle de gereklidir. Örneğin, Anayasa'nın 40. maddesinde yapılan *"Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır"* şeklinde 2001 yılında yapılan değişiklik, İdari Yargılama Usulü Kanunu'na yansıtılmamıştır. Aynı şekilde, İdari Yargılama Usulü Kanunu, özellikle süreler yönünden yine Bilgi Edinme Kanunu ile de uyumlaştırılmamıştır. Tebligat Kanunu'nda yapılan değişiklikler açısından da bir gözden geçirme gereklidir. Son olarak, Genel İdari Usul Kanunu ile İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun mutlaka birbirini tamamlar şekilde yürürlüğe konulmaları zorunludur. Çünkü idari aşamada başlayan süreç, uyuşmazlık o aşamada sonuçlanmadığı takdirde, yargılama

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

aşamasında da devam edecektir. Bu iki kanunun birçok noktada hükümlerinin birbirini tamamlamasını gerektirmektedir. Genel Bir İdari Usul Kanunu'nun yokluğu nedeniyle, İdari Yargılama Usulü Kanunu'na alınan bazı hükümlerin buradan çıkartılması, Genel İdari Usul Kanunu'na aktarılması da gerekebilecektir. Özetle, bu iki kanun birlikte düşünölmek durumundadır.

e. Bu genel yaklaşımın yanı sıra, özellikle üzerinde durulması gereken bazı hususlara da şöylece değinmek yararlı olacaktır.

aa. İdari yargıda, asli müdahale benzeri bir kurumun kabul edilmemiş olması, bazen doğrudan davaya taraf olamayan kişilerin, tali müdahale yoluyla hakkını elde edememesine neden olabilmektedir. İdari işlemin doğrudan muhatabı olan kişinin mevcut durumun devamında menfaati olduğu hallerde durum böyledir. Tasarıda, bu konunun ele alındığı, davaya katılanın, katıldığı andan itibaren davanın gerektirdiği usulü işlemleri tek başına yapmasının önerildiği görölmektedir ki, bu öneri gereksinmelere uygundur.

bb. İdari yargıda, eskiden var olan yorum davalarının yanı sıra, tespit davasına da gereksinim olduğu uygulamada çok karşılaşılan bir yakındır. Adli yargının içtihatla geliştirebildiği bu dava türünün (tespit davası), bir içtihat kurumu oldu-

ÖZDEMİR ÖZOK

ğu bilinen idari yargıda içtihatla geliştirilememiş olması ilginçtir. Bu durumda, taslakta yer verilen yorum davalarının yanı sıra, yasal olarak bu dava türünün (tespit davası) de düzenlenmesinde yarar olduğu düşünülmektedir.

cc. Yürütmenin durdurulması konusu: Bilindiği üzere, idari işlemler hukuka uygun sayılırlar ve bu nedenle de dava açılması o işlemin yürütülmesini durdurmaz. Gerçi, yılda aleyhine toplamda 200.000'i bulan dava açılan (dava açılmayıp sineye çekilen olaylar da mutlaka çoktur) bir idarenin, işlemlerinin hukuka uygunluk karinesinden yararlanıyor olması ne derece meşru sayılabilir ve hakkaniyete uygundur?

Bilindiği üzere, vergi mahkemesinde dava açılması, yürütmeyi durdurmaktadır. Ama idare mahkemesindeki bir davada yürütmeyi durdurma kararı verilmedikçe, işlem yürümektedir. Yürütmeyi durdurma şartları "ve" ile bağlanmıştır. Bu şartların "veya" ile bağlanması, yurttaşların "hukuka uymama" yolunda sabıkası sürekli artan idare karşısında daha bir hukuksal güvenceye kavuşmasına yardım edecektir. (Açıkça hukuka aykırı olan bir işlemde, bir de telafisi güç yahut imkansız zarar şartı aranması anlamlı gözükmemektedir). Ama bu yaklaşım biraz aşırı görülürse, bu takdirde, hiç olmazsa, bir kere uygulanmakla tükenen idari işlemler bakımından, doğrudan dosya üzerinden yürütmeyi durdurma kararı ve-

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

rilebilmesi idari yargıçlara tanınmalıdır. Aksi durum, gerçekten de telafisi imkansız zararlara yol açmakta, süreç daima yurttaşın aleyhine işlemektedir.

Sayın Cumhurbaşkanım;

Yukarda açıkladığımız gibi, “*hukuk devleti*” ilkesinin merkezinde idari yargı yer alır. İdari yargının bağımsızlığı, etkililiği ve verimliliği, bu bakımdan bütün bir hukuk sistemi ve hukuk devletinin temeli bakımından büyük önem taşımaktadır.

“*Hukuk devleti*”, devleti yöneten iktidar sahiplerinin egemenliği karşısında kişilere bağımsız bir haklar ve özgürlükler çevresi-alanı tanıyan ve iktidar sahiplerince bu haklara yapılacak müdahale ve saldırılara karşı bağımsız yargı güvencesi olan ve iktidar sahiplerinin bu hak ve yetkilerini Anayasa ve hukukun temel ilkelerine uygun biçimde kullanmasını sağlayan devlettir.

Hukuk devleti anlayışında insan hakları başta olmak üzere temel hak ve özgürlükler güvence altına alınmalı ve insanlık onurunun korunması yanında eşitlik ilkesi de temel amaç olmalıdır. Böylece giderek “*Hukuk Devleti*” ilke ve kavramı hak ve özgürlüklerin “*hukuk*” güvencesini sağla-

ÖZDEMİR ÖZOK

yan onları yaşama geçiren devlet olarak algılanmaya başlamıştır. Kuvvetler ayrılığı, temel hak ve özgürlüklere bağlı kalmayı da içeren, yasamanın anayasaya uygunluğu yürütme ve yargının hukuka bağlı olması, ayrıca devletten kaynaklanan haksızlıkların giderilmesi yanında yaşamın her alanında “hukuk güvenliği”nin varlığı “hukuk devleti”nin temel öğelerini oluşturur.

İşte tam burada hukuk öğretimi ve hukukçunun eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Hukuka ve onun öğretimi ve eğitimi sonunda yetişen hukukçuya verilen önem, o ülkede uygulanan siyasal-hukuksal rejimin kalitesiyle doğrudan orantılıdır. Bu gün ülkemizde, hukuk öğretim ve eğitiminin nitelikli hukukçu yetiştirilmesinde yeterli ve çağın gerekleri ile uyumlu olmadığı ve buna dayalı olarak siyasal, sosyal, toplumsal ve yargı alanında ortaya çıkan sorunların, temel nedenlerinden birinin de hukuk öğretimi ve hukukçu eğitimindeki eksikliklerden kaynaklandığı genel bir kanıdır. Çünkü nitelikli ve donanımlı hukukçuların, hukuk devletinde önemli görevleri vardır. Hukuk devletinin gelişmesinde, sorunları aşmada, görevleri ve sorumlulukları yerine getirmede, yetkileri kullanmada, insan haklarını geliştirmede nitelikli ve donanımlı hukukçuların büyük payı vardır. Bu anlamda hukukçu olmazsa

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

devlet sıradan bir örgütlenme ve yönetim mekanizması olarak kalır. Ona çağdaş özelliklerini kazandıracak olan hukukçudur. Bu bakımdan “*biat, itaat ve töre*” kültüründen arındırılmış aydınlık kafalı nitelikli ve donanımlı hukukçu yetiştirmek son derece önem taşımaktadır.

Bu konunun önemini, Ord. Prof. Dr.Hıfzı Veldet Velidedeoğlu bir söyleşisinde “...*Hukuk adamı sıfatını taşıyan kişi bu sığata layık olmalıdır. Bu ise feragat ve fedakârlık ister. Yüreklilik ister. Adalet tarihinin temiz yapraklarında ancak böyle feragatli, fedakâr ve cesur yargıçlar yer alır. Hangi anayasa, hangi yasa konulursa konulsun, bir ülkede hukuk devleti ancak sağlam bilgili ve yürekli yargıçların yargı görevi başında bulunmasıyla; başka bir deyimle, yargı görevi başında bulunanların bükülmez, bilgili ve yürekli olmalarıyla gerçekleşir. Bu olmadıkça ‘hukuk devleti’ kavramı anayasa kitaplarının yaprakları arasında tutsak kalmaya mahkûm olur.*” demek suretiyle konunun önemini belirtmiştir.

Tüm bu açıklamaların ışığında; hukuk devleti; var olan hukuku tanıyan, açıklayan, geliştiren, başarılı olarak uygulayan, olması gereken hukuku araştıran, hukuk bilimi gereklerine göre mesleğini yerine getiren, hukuku kuramsal ve eleştirel açıdan ele alan, hukuki sorunlara çözüm bulmak için hukuk kurallarını ve olanaklarını kullanmasını bi-

ÖZDEMİR ÖZOK

len, genel kültürle donanmış, mesleki formasyona sahip, hukuka ve adalete inançlı ve bağlı, ahlaklı, erdemli, bilgili, kültürlü, geniş ufuklu, hoşgörülü, insan sevgisiyle dolu, insan haklarına saygılı, hukuku ve hukuk devletini bireylerin hizmetine sunan, sorumluluk duygusu gelişmiş, sorunları saptama, irdeleme, yargılama niteliği bulunan, küçük hesapların ardından gitmeyen, halk psikolojisini bilen, mesleki ve şahsi saygınlık ve onura düşkün, hukuk kurallarına işlerlik kazandıran, hukuku yaşayan ve yaşatan, halka karşı güler yüzlü ve tarafsız, haklıya arka çıkan ve güven veren, şiddeti reddeden, barışı, dengeyi, adaleti ve huzuru savunan, siyasal iktidarlar başta olmak üzere çeşitli güç odaklarına karşı bağımsızlığını koruyan, yargıç, savcı, avukat, noter, bilim adamı ve hukukçu kamu görevlilerine şiddetle ihtiyaç duymaktadır. Çünkü hukuksal yorum ve değerlendirme sosyoloji, psikoloji, siyasal tarih, felsefe, iktisat, mantık ve hatta matematik gibi bilim dallarına olan ilgi ve bilgi ile mümkündür. Ancak bütün bunları özümsemiş ve böylece hukuki düşünmeyi öğrenmiş hukukçular yetiştirdiğimiz takdirde hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti kavramlarını yaşama geçirmiş olabiliriz. Son dönemlerde kamuoyunu ilgilendiren davalardaki hukuki süreç bu konudaki eksikliklerimizi çok çarpıcı bir biçimde gözler önüne sermiştir. Hukukun hukukçu diye tanım-

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

lananlar tarafından örselenmesi, ötelenmesi, etkisizleştirilmesi demokratik bir toplum için düşünülecek en büyük kötülük ve felakettir.

İnsanlığın ulaştığı teknoloji ve bilim çağı, insanlar ve toplumlar arasındaki eşitsizliği, adaletsizliği, haksızlığı ve en önemlisi yaşam kaynağı olan gelirin dağılımındaki dengesizliği giderememiştir. Bu olumsuzlukların asgari düzeye indirildiği toplumlarda egemen güç, nakle dayalı din kuralları değil, akla dayalı evrensel hukuk kuralları ve onun şekillendirdiği “*hukuk devleti*” dir. Hukuk devletinde her şeyi hukuk belirler. Temel ölçüt bireydir. Çünkü hukuk devletinde tebaa yoktur, özgür insan vardır. Kul yoktur, haklar ve yetkilerle donatılmış yurttaş vardır. Bunun sonucu insanın gönenci ve mutluluğu, özgürlüğünün ve yaratıcılığının korunması devletin varlık koşuludur.

Sayın Cumhurbaşkanı;

Özel yaşamın gizliliği, taşınmış olduğu önem nedeniyle kamu hukuku ve özel hukuk normları tarafından korunduğu gibi uluslar arası belgelerde de güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın “*Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması*” başlığı altında 20. maddede, “*özel hayatın gizliliği*”, 21. maddede “*ko-*

ÖZDEMİR ÖZOK

nût dokunulmazlığı" ve 22. maddede "*haberleşme özgürlüğü*" düzenlemiştir.

Tüm bu bilgiler ışığında özel hayatın gizliliğini ve korunması kavramını, bireylerin kişiliğini geliştirmek ve manevi değerlerine güvence sağlamak için başkaları tarafından bilinmesini istemediği hususların oluşturduğu ve korunması hukuken gerekli görülen hayat üzerindeki hakkı olarak tarif edebiliriz. Bu anlamda özel hayatın gizliliği ve korunması hakkı, kişinin, özel hayatına ilişkin faaliyetlerini kendisinin bildiği, başkalarının bilmediği, bilmesini istemediği ve başkaları tarafından öğrenildiğinde de kişilik haklarına saldırı niteliği sayılacak bir anlam ifade eder.

Özel hayatın önemli bir unsurunu oluşturan "*haberleşme özgürlüğü*" ile ilgili ilk yasal düzenleme 1.8.1999 günlü ve 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'nda yer almıştır. Bu konuda son düzenleme ise 1.6.2005 günü yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. ve devamı maddelerinde yapılmıştır. Bu her iki yasal düzenlemeyle getirilen hükümler istisnai hükümler olup çok zor koşullarda uygulanması gerekirken günümüz Türkiye'sinde insanların korkulu rüyası haline gelmiştir. Kural bu hükümlerin genel uygulama olmaması, ama-

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARI YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

cına uygun biçimde özenle kullanılmaları olmalıdır.

Günümüz çağdaş ceza yargılamasının amacı, keyfi kararların verilmesi değil, maddi gerçeğe ulaşılması, ancak her şeye rağmen ve ne pahasına olursa olsun maddi gerçeği elde etmek değildir. Bir başka ifadeyle, ceza yargılamasında maddi gerçeğe ulaşmak amacıyla, sınırsız, hukuk kurallarına aykırı ve sanık haklarını hiçe sayan yol ve yöntemler izlenemez. Yargılama insanları gafil avlamak değildir. Bu sebeple çağdaş ceza hukukunun ve ceza yargılaması normlarının kabul etmediği delillerin ve bu normlara ters düşülerek elde edilen delillerin, yargı makamı tarafından değerlendirilmeye alınmaması gerekmektedir. Çünkü bu deliller “*hukuka aykırı deliller*” olarak nitelendirilir ve yargı makamının “*vicdani delil sistemin*” deki hareket sahasının sınırını çizer. Çünkü yargı makamı, maddi gerçeği ulaşabilmek için, hukuk kurallarının öngördüğünün tersine ve dolayısıyla “*hukuk devleti*” ilkesini ihlal ederek karar verebilme yetkisine sahip değildir. Yargı mercii bu kuralın ve sınırın dışına çıkacak olursa, vereceği karar da elbette hukuka aykırı bir karar olacaktır.

Bu konuda Anayasa'nın 38/6 maddesinde “*kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların, delil olarak kabul edilemeyeceği*” açıkça belirtilmiştir. Aynı

ÖZDEMİR ÖZOK

şekilde, 5271 sayılı CMK'nın 217/2. maddesinde de *"yüklenen suçun, ancak hukuka uygun şekilde elde edilmiş delillerle ispat edilebileceği"* yine 230/1-b maddesinde *"hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtilmesi, bu kapsamda dosya içeriğinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin mahkumiyet hükmünün gerekçesinde ayrıca ve açıkça gösterilmesi"* gerektiği belirtilmektedir. Ancak, itham sistemini kabul eden Türk ceza yargılaması hukukunda da *"hukuk devleti"* ilkesi çerçevesinde kanunlar tarafından önceden belirlenen yol ve yöntemler, şüpheli veya sanık sıfatını taşıyan kişinin belirli hak ve özgürlüklerini zedelememek veya ortadan kaldırmamak suretiyle kullanılabilir.

Bu noktada, kişi hak ve özgürlükleri ile kamu düzeni ve toplumsal yarar arasında bir denge gözetilmek zorundadır. Kişi hak ve özgürlüklerini sınırlandıran hukuk kuralları, hiçbir şekilde keyfi olarak otoritenin gücünü ve baskısını çoğaltmak bu hak ve hürriyetlerin özünü yok etmek amacıyla düzenlenemez ve yürürlüğe konulamaz.

Her hak ve özgürlükte olduğu gibi haberleşme özgürlüğü de sınırsız değildir.

Kamu otoritesinin, suçun önlenmesi, işlenmiş olanların da failleriyle birlikte ortaya çıkarılmasında kişisel veriler ve özel iletişimden yararlanma ihtiyacı yadsınamaz. Bu gerçek durum karşısında,

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARI YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

toplum menfaati ve kamu düzeninin sağlanması ile kişinin haberleşme özgürlüğünde korunan hukuki menfaatleri arasındaki yarar dengesi tam anlamıyla sağlanmalı, bu tür önemli hak ve özgürlüklere müdahalelerde sırf kamu otoritesinin güçlü kılınması değil, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması esası gözetilmeli, ancak haberleşme hürriyetinin özünü zedeleyecek düzenleme ve uygulamalardan özenle kaçınılmalıdır. Bu bağlamda kişinin özel hayatının gizliliği ve korunması hakkını sınırlandıran yasal düzenlemelerin sınırları kanun koyucu tarafından çok net ve açık bir şekilde çizilmelidir.

Uygulamada bu konulara gerekli duyarlılıklar gösterilmediği için hak ve özgürlükleri sınırlandıran düzenlemeler ve pratikleri toplumun büyük tepkilerini çekmektedir.

Kuşkusuz toplum düzen ister, düzen hukuku gerekli kılar, hukuku ilke ve kurallar oluşturur. Amaç kişi hak ve özgürlüklerinin geniş, eşit, sürekli olarak, adalet çatısı altında kullanılabilmediği barış, huzur ve kardeşliğin öne çıktığı güvenli ve yaşanabilir bir ülkeye sahip olmaktır.

Sayın Cumhurbaşkanım;

24 Nisan 2009 günü Anayasa Mahkemesi'nin 47. kuruluş yıl dönümü ve yeni hizmet binasının açılışı törenine katıldık büyük mutluluk duyduk. Danıştay ve Yargıtay'ında en kısa sürede konumlarına yakışır işlevde yeni binalarına taşınmasını içtenlikle diliyorum.

Sayın Cumhurbaşkanımız başta olmak üzere yasama ve yürütme temsilcilerinin büyük bir çoğunlukla katıldığı bu etkinlikten bir hafta önce Türkiye Barolar Birliği'nin aynı nitelikteki etkinliğinde bu kurumların temsil edilmemiş olmasını çok manidar ve anlamlı buluyoruz.

Yukarda da belirttiğim gibi barolar ve Türkiye Barolar Birliği meslek sorunları kadar, yurt sorunları, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti ile ilgili konuşmaya ve sorgulamaya devam edecektir. Çünkü bizim temel işlevlerimizden biriside kamu otoritelerini sayılan evrensel ilke ve kavramlar yönünden önyargısız bir biçimde izlemek ve sorgulamaktır. Bu duruş ve yaklaşımın sivil demokratik toplumun oluşması yönünden son derece önemli olduğuna inanmaktayız. Bize uygulanan yaklaşım biçimi bu görevimizi sağlıklı bir biçimde yaptığımızın göstergesidir.

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARI YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

Kutlama törenlerinde Anayasa Mahkemesi Başkanı ve Başbakan'ın yapmış oldukları konuşmalarda demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, hukuk devleti ilkelerine yaptıkları vurgular yanında Cumhuriyet değerleriyle ilgili yaklaşımları bizleri memnun etmiştir.

Özellikle Anayasa Mahkemesi'nin yüce divan salonunda savcılık kurumu ile savunma kurumunun eşitlenmesi bizim yıllardır dillendirdiğimiz "*silahların eşitliği*" ilkesi olarak tanımlanan ama iddia-savunma ilişkisinde "*hak ve yetkilerin eşitliği*" ilkesi olarak ileri sürdüğümüz haksızlığın giderilmesi yanında, yargı bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğü bakımından son derece önemli bir gelişme olarak gözlenmiştir.

Bu yaklaşımlarından dolayı Anayasa Mahkemesi yetkililerine teşekkür ediyoruz. Çünkü Türk yargı sisteminde sürekli tartışılan ve yasal dayanağı olmayan bir konunun üzerine cesaretle giderek net bir duruş sergilemişlerdir.

Bilindiği gibi yargılamanın unsurlarından iddiayı ceza yargılamasında savcılık kurumu temsil etmektedir. Başka bir anlatımla ceza yargısında iddia görevi, suçtan zarar gördüğü kabul edilen toplum adına devlete düşmektedir.

Devleti ise, mahkemede yürütmeye bağlı olan ve olması gereken savcılık temsil etmek-

ÖZDEMİR ÖZOK

tedir. Prof. Dr. Lütfü Duran'ın "...yargı yetkisini yalnız hakimler kullanabilir. Savcılar ise, genellikle yürütmenin emrinde kamunun haklarını savunurlar. İdari görevlerde çalışan savcılar ise, kamu hizmeti yapan sade memurlardır..." Bu nitelikleri nedeniyle savcılık kurumunun yargı örgütündeki yeri ve konumu yeniden gözden geçirilmelidir. Bu ülkemizde bir türlü gerçekleştirilemeyen "yargı reformu" nun temel sorunudur. Köklü ve kalıcı bir "yargı reformu"ndan ve dolayısıyla "yargı bağımsızlığı" ve "yargıç güvencesi"nden söz edilebilmesi için mutlaka her zaman yürütme erkinin gücünü arkasına alan "savcılık kurumu" nun yargı örgütü içindeki konumunun yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Savcılık bir kamu organı olsa da nihayetinde ceza yargılamasında davacıdır. Başka bir deyimle ceza yargılamasında toplum dolayısıyla devlet adına iddia makamını temsil etmektedir. Bu temsil yetkisi sadece yargılama aşamasında kalmamakta özellikle ilk derece adli örgütünü, yani mahkemeleri yönetmekte, temsil etmekte, mali yetkiler başta olmak üzere mahkemelerin tüm gereksinmelerini belirlemektedir. Böylece, savcılık yanlış bir yaklaşımla hem yargısal bir kurum gibi algılanmaktan doğan, hem de Adalet Bakanlığı'na dolayısıyla yürütmeye bağlı olmasından kaynaklanan idari ve mali yetkilerini kullanmaktadır. Yerel mahke-

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARI YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

melerdeki Cumhuriyet başsavcılarının konumu, etkinliği ve yetkileri ile adalet komisyonu başkanlarının konumu, etkinliği ve yetkileri kıyaslandığı zaman, iddiayı-devleti-yürütmeyi temsil eden savcı ile millet adına karar veren yargıç arasındaki fark çok net bir biçimde görülecektir.

Bu çarpık ve hukuka aykırı uygulama “yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi”nin gerçekleşmesi için başlı başına bir engel teşkil etmektedir. Başka bir anlatımla savcılık kurumunun yargı içindeki yeri ve konumu yeniden belirlenmeden “yargı bağımsızlığı” ve “yargıç güvencesi”ni sağlamaya olanak yoktur.

Belirtilen nedenlerle savcılık kurumunun sadece savunma örgütüyle olan ilişkileri değil yargılama içinde yargıçlık kurumuyla olan ilişkileri de “yargı bağımsızlığı” ve “yargıç güvencesi” yönünden yeniden gözden geçirilmelidir. Anayasa Mahkemesinin duruşma salonunda yapmış olduğu düzenleme bu açıdan büyük önem taşımaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanı;

Yerel seçimler sırasında, uzlaşma ile “ombudsmanlık”, “bireysel başvuru”, “Türkiye milletvekilliği” ve “parti kapatılması” konularında anayasa değişikliği yapılması düşünceleri seslendirilmiştir.

ÖZDEMİR ÖZOK

Daha sonra bu öneri çeşitli nedenlerle yinelendi ve Anayasa Mahkemesi'nin kuruluş yıldönümü ve yeni binanın açılış töreninde Sayın Başbakan, yaptıkları konuşmada "...medeniyet yarışında geç kalmamak için her alanda olduğu gibi hukuk konularını da çağdaş dünyanın gereklerine uydurma zorunluluğu doğmuştur..." sözleriyle değişikliklerin amaç, kapsam ve içeriği hakkında bilgiler verdiler. Bu sözlerin gereği olarak, çağdaş hukuk düzeninin kurulması yanında uygulamalarında aynı anlayışla yapılmasını beklemekteyiz.

Sayın Başbakanın bu konuşmasında vurguladığı gibi, "...hukuk modernleştikçe toplumda modernleşir. Hukuk geliştikçe, özgürleştikçe toplumda gelişir, özgürleşir." Bu bakımdan içerik ve usul açısından Cumhuriyetin ilk günlerinden hatta Osmanlı'nın son günlerinden itibaren alınan çağdaş hukuk sistemlerinin gerekliliğine ve yararına inancı ifade eden bu sözleri ülke çağdaş hukukunun geleceği bakımından son derece önemli buluyor ve önemsiyoruz.

Bu sözleri gelecek günlerde yıpratılan, örselenen ve ötelenen hukukun yeniden yapılandırılması ve inşası yönünden bir güvence olarak görüyoruz ve bu sözün takipçisi olacağımızı yineliyoruz.

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

Özellikle sosyal haklar cümlesinden işçi hakları, kadın hakları, temel haklardan sanık hakları, adil yargılanma hakkı konularında düzenleme ve uygulama konusunda AB standartlarına ulaşabileceğimize dair umudumuz artmış bulunmaktadır.

Sayın Başbakan'ın, toplumsal uzlaşma ile Anayasa'da değişiklik veya yeni düzenleme önerdiği dört başlık konusunda Türkiye Barolar Birliği'nin 2007 *Anayasa Önerisi*'nde çok ayrıntılı ve dengeli düzenlemeler söz konusudur. Sayın Başbakan'ın bu dört önerisine karşı çıkmamızı gerektiren bir durum da söz konusu değildir. Ancak, bunlara ek olarak milletvekili dokunulmazlığının çağdaş dünya örnek alınarak yeniden düzenlenmesi, Adalet Bakanlığı'nın yargı erki üzerindeki etkinliğinden vazgeçilmesi gibi konuların da gündeme getirilmesinin hukuk devleti açısından olumlu olabileceğini düşünmekteyiz.

1. Bireysel Başvuru

*"Anayasa şikayeti"*nin yargıda yapılacak gerçek bir reformun anahtarı olabileceğine içtenlikle inanmaktayız.

Temel hak ve özgürlüklerin normatif etkisini dikkate almayan bir yorum ya da uygulama,

ÖZDEMİR ÖZOK

ancak anayasa şikâyeti ile düzeltilebilir. Ülkemizde genellikle sorun yasa hükümlerinde değil, hükümlerin anayasaya aykırı uygulanışında kendini göstermektedir.

Prof. Dr. Fazıl Sağlam'ın anlatımıyla *"Anayasa şikayetinin temel işlevi, hak ve özgürlüklerin dolaysız kullanımını korumak ve sağlamaktır. Başka bir ifadeyle Anayasa'nın 11. maddesinin içerdiği temel hakların üstünlüğünü ve bağlayıcılığını ve aynı zamanda yatay etkisini yaşama geçirmektir. Anayasa şikayeti, bu temel işleve bağlı olarak anayasaya uygun yorum ilkesinin kapsamını genişletir; bireysel olayı aşan uzak etkisiyle yargıda birlik ve bütünlüğü sağlar, dolayısıyla yargının saygınlığını artırır. Ayrıca: Anayasa şikâyeti, yurttaşın demokratik anayasal yaşama katılma bilincinin gelişmesinde rol oynar, onu güçlendirir ve böylece önemli bir demokratik işlev yerine getirir."*

Anayasa şikayetinin yararını en iyi anlatacak rakamlardır. Anayasa şikayetinin uygulandığı Avusturya, Almanya ve İspanya'da, 1999 - 2005 yılları arasında, bu üç ülke aleyhine 7 yıl içinde AIHM'de açılan davalarda saptanan ihlal sayısı, Avusturya için 91, Almanya için 47 ve İspanya için 19'dur. Bu yöntemi benimsememiş olan Fransa, İtalya ve Türkiye'de bu sayı, ülke sırasına göre 344, 1.170 ve 764'dür. Görülüyor ki aradaki fark şaşırtıcı boyuttadır.

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

Anayasa şikayeti yolunun bu işlevi, Anayasa Mahkemesi'nin 2004 yılında yaptığı öneri ve bu öneriyi ilke olarak benimseyen ve güncelleştiren TBB 2007 Anayasa Önerisi'nin öngördüğü yasama ve yürütmeden tam anlamıyla bağımsız, günlük siyasetin gölgesinden uzak ve üstlendiği bu ağır yükün başarıyla altından kalkabilecek nitelikte yapılandırılmış bir mahkeme tarafından yerine getirilebileceği ise tartışmasızdır.

Bağımsız ve tarafsızlık mahkemenin kuruluşunda temel ölçü olarak alınmalı, bunun dışında mahkemeyi siyasallaştırmaya yönelik yanlış modeller akla getirilmemelidir.

Anayasa şikayeti konusunda yapılmak istenen anayasa değişikliği, ancak o zaman inandırıcılık kazanabilir.

Yargı organının oluşumunda siyasal iktidarın rolünü artırarak bağımsızlık ya da tarafsızlık sağlanamaz.

Bu nedenle siyasal iktidar, anayasa şikayetini, Anayasa Mahkemesi'ni siyasallaştırmasının bir aracı, bir basamağı olarak düşünüyorsa, en doğru yol bundan vazgeçmektir.

Anayasa Mahkemesi üyelerinin çoğunluğunu yasama organına seçtirmek, çoğunluğun politik iktidarını denetleyecek bir organı çoğunluğa ba-

ğımlı duruma getirmekten başka bir sonuç doğuramaz.

2. Türkiye Milletvekilliği

Türkiye Milletvekilliği Türkiye Barolar Birliği'nin 2007 Anayasa önerisinde benimsediği bir kurumdur. Bunu sağlamak üzere yürürlükteki 80. maddede yer alan "*seçildikleri bölge*" ibaresi, Anayasa Mahkemesi kararında ülke seçim çevresine engel olarak görüldüğü için önerimizin anılan maddeye tekabül eden 92. maddesinde yer almıştır. Ayrıca aynı maddede "*Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden yüzü ülke seçim çevresi milletvekili olarak seçilir.*" kuralı konulmak suretiyle Türkiye milletvekilliği ölçülü bir sayıda sabitlendirilmiştir. Böyle bir düzenlemeyi, siyasal partilerin, seçim çevrelerinin baskısından uzak kalarak halen oldukça ileri derecede yerleşmiş bulunan ülke siyasal yaşamını ulusal düzeye yönlendirmesine olanak sağlaması bakımından yararlı görüyoruz.

Ancak seçim sistemindeki adaletsizlikleri yalnızca Türkiye milletvekilliği ile düzeltilebileceğini sanmak yanlış olur. Bu konuda Anayasa önerimizde birbirini tamamlayan kurallar yer almıştır.

Öncelikle ülke seçim çevresi dışında kalan milletvekilliklerinin seçim çevrelerine özgülenmesi dengeli bir temsili yansıtacak biçimde düzenlenmelidir. Şu anda yürürlükte olan özgüleme

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

sistemi, nüfusu ve seçmen sayısı düşük illerin gelişmiş illere göre parlamentoda daha yüksek oranda temsiline yol açmaktadır. Demokratik temsili zedeleyen bu dengesizliği düzeltmek gerekir. Bunun için Anayasaya “*Ülke seçim çevresi adayları dışında kalan milletvekilliklerinin seçim çevrelerine özgülenmesine ilişkin usul ve esaslar dengeli bir temsili yansıtacak biçimde kanunla düzenlenir.*” şeklinde bir kural konulması sorunları giderecektir.

İkinci olarak, ülke seçim barajını yüzde on; ve siyasal partilere yapılacak devlet yardımını yüzde yedi, olarak sınırlayan barajların makul bir düzeye çekilmesi gerekir.

Üçüncü olarak, kadınların parlamentoda temsilini sağlamak üzere makul ölçüde bir pozitif ayrımcılık uygulanması gerekir. Önerimizde bu gereksinim, şöyle bir kuralla karşılanmıştır. “*Kadınlar ve erkeklerin Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsili, yüzde kırktan az olmayacak biçimde kanunla düzenlenir.*”

3. Siyasal Partilerin Kapatılması

Avrupa Konseyi tarafından “*Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu*” adıyla görevlendirilmiş olan ve Venedik Komisyonu olarak da anılan bu kurul, siyasal partiler konusunda yaptığı çalış-

ÖZDEMİR ÖZOK

maıları, 11 Aralık 1999 tarihinde bir rapor olarak karara bağlamıştır. Bu raporda yer alan yasaklama ilkelerini, yalnızca şiddet uygulayan ya da şiddeti savunan partilerle sınırlı olarak göstermeye çalışmak, gerçeğin üstünü örtmeye çalışmakla eş anlamlıdır. Çünkü raporda şiddetin yanında “ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük” de aynı bağlamda değerlendirilmektedir. Laiklik, dinsel hoşgörüyü sağlayan, somutlaştıran ve güvence altına alan bir ilkedir. Esasen, AİHM’nin Refah Partisi’yle ilgili olarak verdiği Büyük Daire kararı da bu gerçeğin altını çizmektedir. Siyasal partilerle ilgili anayasal ve yasal düzenlemelerde Venedik Kriterleri’ne aykırı bir durum yoktur. Ama Venedik Kriterleri’ne daha uygun düşecek düzenlemeler yapılabilir. Bu konuda Anayasa önerimizde yer alan düzenlemelerden yararlanmak mümkündür. Örneğin; eylemi olmayan bir partinin yasaklanması ihtarlı bir düzene bağlanabilir. Anayasa önerimize göre, eylemi olan parti, herhangi bir aykırılık halinde değil, ancak bu eylemlerin parti yasaklarının koruduğu değerler için tehdit ve tehlike teşkil etmesi halinde yasaklanabilmelidir. Bu ölçüt, odak tanımı konusunda kendini gösteren ihtiyacı daha belirgin bir çözüme kavuşturmaktadır.

Kapatma yaptırımını yerine devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakma yap-

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARI YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

tırımını uygulama kuralı belirsizdir ve ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. Bir kere bu yaptırımın henüz devletten yardım alma koşullarına erişmemiş olan bir partiye nasıl uygulanacağı belirsizdir. Öte yandan bu yaptırımın düzenlenmesinde parti yasakları yönünden bir tutarlılık sağlanmış değildir. Bunun yerine Anayasa'da öngörülen parti kapatma nedenleri dışında, Anayasa'da ve kanunlarda yer alan yasakların, parti kapatma yaptırımına konu olamayacağı belirtilmeli, bu çeşit yasakların, yasa koyucu tarafından eylemin ağırlık derecesine göre, farklı yaptırımlara bağlanması öngörülmelidir.

Bunun dışında parti kapatmayı zorlaştırma bahanesi altında Anayasanın değişmez ilkelerinin içini boşaltmaya yönelik anayasa değişikliklerine gitmeye çalışmak tutulabilecek en yanlış yoldur.

4. Ombudsman

2007 Anayasa önerimizde “*Kamu Denetçiliği Kurumu*” adı altında ombudsman kurumuna da yer verilmiştir. Ancak bu kurum yargının yerine geçecek bir kurum olarak düşünülmemeli, yargının yükünü hafifleştirecek bir işleve sahip kılınmalıdır. Önerimizin 140. maddesinde yer alan düzenleme böyle bir nitelik taşımaktadır: “*Kamu Denetçiliği Kurumu, kamu denetçisinin başkanlığında*

ÖZDEMİR ÖZOK

kamu yönetiminin yargı dışı denetimini sağlamak ve yurttaşların yönetimin işleyişinden doğan yakınma, istem ve başvurularını incelemek ve görüş belirlemek üzere oluşturulur”.

Bu kurumun aynı zamanda, idari yargının iş yükünün azalmasına önemli ölçüde katkı sağlayacağı inancındayız.

Sayın Cumhurbaşkanım;

Ülkemiz, yıllardır bu topraklarda yeşermeye ve filizlenmeye başlayan insanca yaşama istemi, çağdaş, uygar ve aydınlık gelecek düşlerine; barış, huzur ve kardeşlik arzusuna; demokratik, laik, hukuk devleti hedefi ve tüm bunların güvencesi olan devrimlere bir türlü ısınmayan bir kesimin amansız direnci ve saldırısıyla karşı karşıyadır.

Bunlar, akıl ve bilimi öteleyen, statükoyu korumaya çalışan, ortak moral değerleri alabildiğine istismar eden, her türlü popülist davranışı başarının ve siyasetin anahtarı olarak kabul eden, sadece kendileri için yaşayan ve toplumun her kesiminde bu nitelikleriyle önemli konumlara gelen etkin bir yapıyı ve anlayışı oluşturmaktadırlar.

Bu yapının ve anlayışın etkin olduğu her kurum süratle yozlaşmakta, çözülmekte ve çağdaş kimliğini yitirmektedir. Yaşanan tüm olumsuz-

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

lukların kaynağını basit ve önyargısız gözlemlerle hemen yanı başınızda görebileceğiniz bu sağlıksız ve hastalıklı yapı oluşturmaktadır. Türkiye, bu yapıdan ve bu yapının temsilcilerinden süratle kurtulmadığı sürece, bölücü terör belası başta olmak üzere, siyasal, ekonomik, toplumsal ve yargısal hiçbir sorununa akılcı, ciddi, kalıcı bir çözüm asla bulamaz.

Bunca olumsuzluğa ve saldırıya karşın, barış, huzur ve kardeşliğe inanan, insanca yaşamayı amaç edinen, bu toprakların doğasından ve kültüründen kaynaklanan ırk, din, dil ve mezhep ayrılığını yok sayan büyük bir kesim de, sebatla ve dirençle bu değerleri yaşamaya ve yaşatmaya çalışmaktadır. Ülkemizin yaşam sigortası olan bu kesim, barışın, huzurun, kardeşliğin ve geleceğimizin güvencesidir. Kendi işinde gücünde olma yanında, yurt ve ulus sevgisi yüksek olan bu sağlıklı kesimin hoşgörüsü, inancı, direnci ve kararlılığı olmasa, Türkiye çoktan kardeş kavgası başta olmak üzere büyük maceralara sürüklenebilirdi. Çünkü her kademedeki yönetim zaafı ve ehliyet-sizlik nedeniyle bireysel ve kurumsal büyük yanlışlar yapılmakta; rüşvet, yolsuzluk, usulsüzlük, suiistimal, vurgun ve soygun söylemleri toplumsal dokuyu ağır bir biçimde tahrip etmektedir. Böylesi bir yapıda dürüst, ilkeli, şaibeden uzak, öngörülü, idealist yöneticilere ve toplum liderleri-

ÖZDEMİR ÖZOK

ne gereksinim olmasına karşın, bu konularla ilgili olarak yapılan anket çalışmalarının sonucu hiç de iyi bir noktada olmadığını göstermektedir.

Güzel ülkemizin masum, mazlum ve idealist büyük çoğunluğu, yaşananları asla, ama asla hak etmemektedir.

Danıştay'ımızın kuruluşunun 141. yılında ülke ve yargı sorunlarıyla ilgi olarak iyimser yaklaşımlar sergilemek, ülkemizin yarınlarına yönelik güzel duygular taşımak, hepimizin özlemi olmasına karşın, geçmişten günümüze, öngörüsüz, bilgisiz ve duyarsız yönetim anlayışlarının neden olduğu bu süreç toplumun bilinçli kesimini karamsarlığa itmektedir. Trafik ve terör belasının artık kader olarak kabul edildiği, yaşamımızda, toplumsal travmaları artıracak "*bina çökmesi, gaz patlaması, lodos esintisi, sel, yangın, iş kazası*" gibi nedenlerle yaşanan kitlesel ölümler doğal kabul edilirken bu kez toplumu derinden yaralayan ve hiçbir biçimde izah edilemeyen çok tehlikeli sonuçlar verecek Mardin katliamı yaşanmıştır. Bunun tek nedeni çağdaş eğitim başta olmak üzere, toplumun aydınlanması, bilinçlenmesi ve kalkınmasını engelleyen popülist yaklaşımlardır. "*Eğitim birliği*" ilkesi başta olmak üzere akıl ve bilimi öne çıkaran Atatürk ilke ve devrimlerinin hedefi olan çağdaş toplum yerine, kadercilik, türbe ve

DANIŞTAY'IN 141. YILI VE İDARİ YARGI GÜNÜ KONUŞMASI

töre kültürünün egemen olduğu feodal toplumsal yapının inatla korunması ve savunulması bu olayların temel nedenidir.

Hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti kavramının söylemlerde kaldığı, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesinin sadece anayasa metinlerinde vurgulandığı, hak ve adalet duygusunun toplum belleğinden silindiği, siyaset başta olmak üzere tüm toplumsal ilişkilerin kirlendiği, cumhuriyet değerlerinin alabildiğine yıpratıldığı, en iyimser yurttaşın dahi yaşananlar karşısında karamsarlığa kapıldığı, kutsal din duygularının acımasızca sömürüldüğü, itaat, biat ve töre kültürünün tutsağı kişilerin özgürlük, demokrasi ve insan hakları savunuculuğuna soyunduğu, bilimin aydınlık yolunun dışlandığı, ülke bütünlüğünün bölünme eşiğine geldiği, tüm çağdaş kurum ve kavramların acımasızca karalandığı, vurgun, soygun ve rüşvet söylemlerinin yaygınlaştığı, tarafsızlık yerine eş-dost ilişkisinin öne çıktığı, işsizliğin ürkütücü boyutlara ulaştığı, “*korku*”nun egemen kılınmak istendiği ve de tüm bunların üstesinden gelecek bir yönetim anlayışının çok uzak görüldüğü bir dönemi yaşamaktayız.

Dileğimiz yakın bir gelecekte Atatürk ilke ve devrimlerinin aydınlattığı akıl ve bilimin egemen olduğu, insan hakları ihlallerinin yaşanmadığı,

herkesin kendisini özgürce ifade edebildiği, temel hak ve özgürlüklerin kişisel ve kurumsal olarak yaşama geçtiği, tüm yurttaşlarımızın hukuk güvenliğinden yararlandığı, barış, kardeşlik ve huzurun yaşandığı, "korku"nun söz konusu olmayacağı bir ülke olma umuduyla saygılar sunarım.

